هجدهمین جلسه هم‌اندیشی خانه گفت‌وگوی دانشگاه آزاد به بررسی چگونگی رسیدن به مرجعیت علمی ایران گذشت

تحقق مرجعیت علمی نیاز به ایجاد گفتمان در نظام آموزش عالی دارد

فاطمه طاری‌بخش، مطهرسادات قاسمی
گروه دانشگاه

هجدهمین جلسه از سلسله جلسات دانشگاه، خانه گفت‌وگو دوشنبه هفته گذشته در سازمان مرکزی دانشگاه آزاد با حضور ابوالفضل یداللهی اصلان مدیرکل اداره ارتباطات اجتماعی و فراسازمانی، بیژن رنجبر قائم‌مقام رئیس دانشگاه آزاد در هیات ممیزه، محمدصادق ضیایی رئیس مرکز امور هیات ممیزه، مهدی نویدادهم دبیرکل هیات موسس دانشگاه و اعضای هیات علمی دانشگاه آزاد با موضوع نقش دانشگاه آزاد در تحقق مرجعیت علمی کشور برگزار شد. مشروح این نشست را در ادامه می‌خوانید.

احیای علوم پایه رکن اساسی مرجعیت‌سازی علمی است

بیژن رنجبر
قائم‌مقام رئیس دانشگاه در امور هیات‌ممیزه

نشست‌های دانشگاه، خانه گفت‌وگو براساس حضور اساتید از جلسات ممتاز دانشگاه آزاد است و ما می‌توانیم از نظرات شما عزیزان کمال استفاده را در راه هدایت و اداره دانشگاه ببریم. در این جلسه درخصوص مرجعیت علمی و نقش این دانشگاه در این زمینه گفت‌وگو خواهیم داشت. حضرت علی(ع) فرمودند دانش قدرت است؛ هرکس آن را بیابد، با آن یورش برد و هرکه آن را از دست بدهد بر او یورش برند. بحث مرجعیت علمی در ایران برای اولین بار توسط مقام معظم رهبری مطرح شد. در این زمینه رفرش‌های بین‌المللی نیز وجود دارد. مقام معظم رهبری در بیانات خود در دهه ۸۰ هدف پژوهش را رسیدن به مرجعیت علمی، حضور در جمع سرآمدان علم و فناوری و حل مسائل کنونی برای آینده کشور دانستند. از این نگاه رهبر ما سال‌ها می‌گذرد ولی هنوز به عینیت کامل نرسیده است. ایشان سال‌های گذشته فرمودند که باید رتبه اول علمی منطقه را کسب کنیم که این اتفاق در سال ۱۳۹۴ رخ داد. پس از آن در سال ۱۳۹۴ به مسئولان هشدار کندی رشد شتاب علمی کشور را اعلام کردند و در حال حاضر می‌بینیم که کشورهای همسایه نیز در این زمینه تلاش بسیاری می‌کنند و ما در ایران باید رتبه نخست مرجعیت علمی منطقه را حفظ کنیم، البته که صرفا حفظ جایگاه در منطقه مهم نیست و باید در سطح بین‌الملل نیز رتبه علمی کشور را ارتقا دهیم. بنابراین با توجه به نگاه مقام معظم رهبری، یک مدل چندسطحی از مرجعیت علمی را در اختیار داریم. اگر می‌خواهیم شاهد الگوسازی جهانی، راهبری و نوآوری باشیم، تکمیل بودن راه جامعه علمی، شبکه نظارت و زیرساخت در زمینه اهمیت زبان فارسی به عنوان زبان علمی دنیا باشیم، باید به مرجعیت علمی برسیم. همچنین نهادسازی نیز به مرجعیت علم و فناوری برمی‌گردد که درنهایت بتوانیم در ساحت‌های علمی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و... مرجع و به بهترین امکانات علمی دسترسی داشته باشیم. بنابراین ما از مرجعیت علمی تعریف مقام معظم رهبری را الگو قرار داده و با توجه به آن در این مسیر گام برمی‌داریم. برای تحقق مرجعیت علمی در کشور باید فعالیت منسجم و ابزار شبکه‌ای داشته و در فرهنگ سازمانی کشور تحولاتی را اعمال کنیم. همچنین باید توسعه فناوری، کارآفرینی و نوآوری، ارتقای جایگاه علمی و مرجعیت‌ساز و تمدن‌ساز داشته باشیم. حالا در این بین نقش دانشگاه آزاد چیست؟ این دانشگاه مربد انقلاب اسلامی و سومین دانشگاه بزرگ خصوصی جهان است. میراث تاریخی علمی کشور و تجربه انقلاب را در اختیار دارد که تا به الان استفاده کرده است. پس از انقلاب اسلامی کشور با رسالت خیز علمی روبه رو شد. باید کمی به عقب‌تر برویم؛ چراکه در ابتدا دارالفنون در کشور ما تاسیس شد و در سال ۱۳۱۳ دانشگاه تهران و تا سال ۱۳۵۷، ۳۷ دانشگاه دیگر به این و اضافه شدند، همچنین ما دانشگاه تحصیلات تکمیلی در کشور نداشتیم که خاطرم هست در سال ۱۳۵۹ امام خمینی در بیانات نوروزی خود فرمودند که باید کاری کنیم دانشجویان ایران برای تحصیلات تکمیلی به خارج از کشور مهاجرت نکنند و همین مساله باعث شد دانشگاه تربیت مدرس و پس از آن دانشگاه آزاد راه‌اندازی شود. این دانشگاه می‌خواهد باتوجه به تعاریفی که از مرجعیت علمی وجود دارد در این زمینه ورود کند؛ اما مسیر چیست؟ و نقش دانشگاه آزاد در مرجعیت علمی چیست؟ مهم‌ترین اصل برای مرجعیت به مرجعیت علمی کاربست علم است، یعنی باید برای تقویت رفاه و آسایش بشریت به خوبی از علم استفاده کنیم. بنابراین باید در این زمینه مولفه‌هایی که زیست‌بوم فناوری و نوآوری بودند مشخص می‌شد، پس نیاز بود به نقش دانشگاه آزاد در مرجعیت علمی توجه جامعی صورت بگیرد. این مساله نیازمند مدیریت کارآمد برای بخش‌های مختلف و اتخاذ سیاست‌های هوشمندانه، وضع قوانین و تخصیص بودجه است که می‌توانند به کشور برای دستیابی به اقتدار ملی کمک کند. عملکرد دانشگاه‌ها، مراکز تحقیقات، پژوهشگاه‌ها، پارک‌های علم و فناوری و... لازمه رسیدن به مرجعیت علمی است. لازمه مرجعیت‌سازی وجود یک محیط شاداب علمی است که باید این محیط را در دانشگاه ایجاد کنیم تا کارمندان، اساتید و دانشجویان مستعد کشور بتوانند در این محیط به فعالیت بپردازند.

همچنین احیای علوم پایه به عنوان رکن اساسی مرجعیت‌سازی علمی مساله بسیار مهمی است. جدا از مسائل اجتماعی و وجوه مردم‌شناسی باید به فضای مجازی به مثابه علوم همگرایی و فناوری‌های نوین توجه ویژه داشته باشیم که در دانشگاه آزاد به این مساله توجه می‌شود. در این نقشه راه نیاز بود که یک سند راهگشایی تنظیم شود، این سند در دانشگاه آزاد سند تحول و تعالی است که تنظیم و تصویب شده و افراد زیادی ساعت‌ها برای این سند وقت گذاشته و کار کردند. در سند تحول و تعالی سه محور مهم از جمله راهکنش‌های مؤثر و اقدامات متعدد برای دستیابی به مرجعیت علمی، دانشگاه سرآمد و پاسخگو و نظارت و پیگیری دقیق اجرای این سند قید شده است. نکته دیگر اینکه اهداف و شاخص‌هایی متناظر با آنها در رسته کاری پیشرفت علمی مرجعیت‌ساز و تمدن‌آفرین در نظر گرفته شده و چهارهدف اصلی دارد؛ ماموریت افزایش تولید دانش مرجع و ارتقای نقش دانشگاه در تمدن‌آفرینی اسلامی توسط رئیس دانشگاه آزاد به پژوهشگاه مرکزی دانشگاه آزاد و ماموریت تکنیک و بومی‌سازی، تحول‌سازی و ارتقای کمی وکیفی علوم انسانی به معاونت‌های موضوعی به‌ویژه معاونت علوم انسانی سپرده شده است که جزئیات، راهکنش‌ها و اقدامات‌ها که باید صورت بگیرد در سند تحول و تعالی قابل مشاهده است.

حذف دانشگاه آزاد از سبد تولیدات علمی باعث سقوط رشد کشور می‌شود

مساله بعدی که باید مدنظر قرار بگیرد اینکه برای رشد علمی در پایگاه‌ها بحث‌های مختلفی را مطرح می‌کنند؛ برای مثال در پایگاه جهان اسلام می‌گویند برای مرجعیت علمی پژوهش، نوآوری، آموزش و فعالیت‌های بین‌المللی مهم است که پژوهش ۶۰ درصد، نوآوری ۱۵ درصد و آموزش ۱۰ درصد سهم را به خود اختصاص داده است. پایگاه اسکوپوس هم معتقد است شاخص‌های پژوهشی سهم ۵۰ درصدی در مرجعیت علمی دارند. البته که شاخص‌های اجتماعی مانند ایجاد آرامش در دانشگاه‌ها نیز بسیار حائزاهمیت است و عدم توجه به این موارد باعث جلوگیری از پیشرفت و دستیابی به مرجعیت علمی خواهد شد. به هر حال پژوهش نقش بسیار مهمی در این حوزه دارد و پایگاه‌های مختلف نقش پژوهش راکلیدی دیده‌اند که دانشگاه آزاد هم برای کیفیت و ارتقای علم از طریق پژوهش اقداماتی انجام داده است، یکی از آنها ماموریت محوری پژوهش‌ها در تحصیلات تکمیلی است. در اینجا سوالی که مطرح می‌شود این است که سهم دانشگاه آزاد در تولید مستندات علمی کشور در شاخص‌های پژوهشی چقدر است؟ و جایگاه آن کجاست؟ دانشگاه آزاد در این زمینه بسیار موثر بوده و اگر دانشگاه آزاد را از سبد تولید مستندات علمی حذف کنیم رشد علمی کشور دچار سقوط می‌شود. پس باید به پیشگامی دانشگاه آزاد در زمینه دستیابی به مرجعیت علمی و تنظیم سند تحول و تعالی توجه کرد. ایران درحال حاضر توانسته رتبه خود را در حوزه علمی حفظ کند اما شیب رشد ایران در مقایسه با عربستان و ترکیه بسیار ضعیف است. اگر به لیست دانشگاه‌های برتر ایران نگاهی بیندازیم متوجه خواهیم شد که سهم دانشگاه تهران در مرجعیت علمی ۹ درصد، علوم پزشکی تهران ۸ درصد، تربیت مدرس ۵ درصد، امیرکبیر ۵ درصد، علوم پزشکی شهید بهشتی ۵ درصد و... است اما دانشگاه آزاد در این لیست ۱۸ درصد سهم تولید علمی کشور را برعهده دارد. ممکن است برای برخی افراد این سوال پیش بیاید که دانشگاه تهران ۲۰۰۰ هیات علمی سهم ۹ درصدی مطلوبی دارد اما دانشگاه آزاد با ۲۰۱ هزار هیات علمی فقط ۱۸ درصد تولید علمی داشته است؟ اما در دانشگاه آزاد فقط ۶ هزار هیات علمی از آمار ۲۰ هزار نفری آنها در تولیدات علمی سهم دارند، بنابراین دانشگاه آزاد نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند و تلاش ما این است که تمام ۲۰ هزار نفر در تولیدات علمی فعال باشند، هرچند درحال حاضر هم سهم دانشگاه آزاد بالاست و مقالات کیفی خوبی تولید می‌شود. از سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۲ نیز حدود ۲۱ هزار مقاله سهم دانشگاه آزاد در تولید علمی کشور بوده است. اگر سهم دانشگاه آزاد را از مقالات کشور جدا کنیم در مقایسه با دیگر کشورها در سال ۲۰۲۱ سقوط می‌کنیم و ترکیه صدرنشین می‌شود. دانشگاه آزاد در کشور متولی علم نیست و ماموریت این موضوع به وزارت علوم داده شده است ولی سهم دانشگاه آزاد بسیار موثر است. دانشگاه آزاد دارای ۲۰ هزار و ۲۸۱ هیات علمی و ۳۳۵ استادتمام است که در دوسال اخیر ۱۲۰ نفر به استادتمامی و ۲۶۰ نفر به دانشیاری و ۲۶۰۰ نفر به استادیاری ارتقا پیدا کرده‌اند. همچنین ۱۸۰۰ نفر تبدیل به وضعیت استخدامی آزمایشی به رسم قطعی شدند. اما این تعداد مقالات صرفا توسط شش هزار هیات علمی و چهار هزار دانشیار تدوین می‌شود و ما مسئولان باید به گونه‌ای شرایط را مهیا کنیم که تمام این ۲۰ هزار نفر در تولید علم و نشر مقالات مشارکت کنند و قطعا با این روند ۱۸ درصد سهم دانشگاه آزاد به ۲۰ درصد خواهد رسید.

دانش‌سراها به‌دلیل رشد ایده‌ها در دانشگاه آزاد شکل گرفته است

در معاونت علوم پایه سهم هیات‌های علمی در زمینه تولیدات علمی کم است. براساس گزارش سازمان جهانی مالکیت فکری ایران در سال ۲۰۲۲ بین ۱۳۲ کشور در شاخص آموزش عالی رتبه ۲۱، علوم و مهندسی رتبه ۲، شاخص تاثیر دانش رتبه ۶۵، شاخص نوآوری رتبه ۵۳، شاخص کارآفرینی رتبه ۷۲، شاخص تحقیق و توسعه رتبه ۴۷، شاخص سرمایه انسانی و تحقیقات رتبه ۵۴، شاخص زیرساخت رتبه ۷۵، شاخص فناوری اطلاعات و ارتباطات رتبه ۸۶ را کسب کرده است. برای دستیابی به مرجعیت علمی باید اقدامات اصلاحی و ایجابی صورت بگیرد، در دانشگاه آزاد نه فقط در حوزه پژوهش و مستندات بلکه در دیگر حوزه‌های تاثیرگذار در مرجعیت علمی نیز این اقدامات انجام شده است. برای مثال راه‌اندازی دانش‌سراهای موضوعی در این دانشگاه که حرکت فکری دانشجویان و اساتید را به بستر عمل متمایل می‌کند، دانش‌سراها به جهت کاربست علم و رشد ایده‌ها و نوآوری‌ها راه‌اندازی شده‌اند. در حوزه علوم پزشکی برای کیفیت‌بخشی و تقویت و هم‌افزایی بین عوامل زیست‌بوم آموزش فنی کمیته‌های تحقیقات دانشجویی راه‌اندازی شده که این کمیته‌ها برای تحقق برنامه‌های معاونت علوم پزشکی همکاری و مسئولان از ذهن باز جوانان استفاده می‌کنند. در عرصه بین‌الملل هم در کشورهای دیگر شعب مختلف راه‌اندازی شده است. برای مثال بسیاری از مسئولان و نمایندگان مجلس کشور افغانستان فارغ‌التحصیل دانشگاه آزاد کابل هستند. حدود ۱۰۰ هزار دانشجوی بین‌المللی در دانشگاه‌ها ایران تحصیل می‌کنند که باید از پایگنده‌کاری و سوءاستفاده‌گری جلوگیری شود، البته طبیعتا اینکه سازمان یا سامان ساختاری برسد و از منابع استفاده بهینه داشته باشد نیاز می‌برد. در تمام این آمارها می‌توانستیم ۵۰ درصد رشد بیشتری داشته باشیم به شرط اینکه مدیریت صحیح اعمال شود. رشدی که در دانشگاه آزاد اتفاق افتاده با ۲۰۱ سال گذشته قابل مقایسه است، طی دوسال ۱۲۰ استادتمام از دل دانشگاه آزاد استخراج شده، درحالی‌که این آمار در ۴۰ سال گذشته سالانه پنج استادتمام بوده است. درواقع نگاه‌مان را باید به سمت انتخاب شایسته متمایل کنیم.

بین نظام دانشگاهی و نظام اجرایی، مرزبندی وجود دارد

اصغر مهاجری
عضو هیات‌علمی دانشگاه آزاد واحد تهران‌مرکزی

مساله‌ای که باید در اینجا به آن اشاره کنم، این است که دانشگاه آزاد از لحاظ ساختاری تهدید می‌شود و اگر ایرادات ساختاری امروز دانشگاه برطرف نشود دنهایت شاهد افت دانشگاه آزاد خواهیم بود. این دانشگاه به دلیل اینکه خودش باید منابع مورد نیاز را تامین کند و از بودجه‌های کشور برداشتی نداشته در رویروی دکتری و کارشناسی ارشد به شدت سهل‌انگاری می‌کند و رویروی‌های شایسته‌ای را برای تحصیلات تکمیلی ندارد. استاد زمانی شوق دارد که دانشجویان مستعد در دانشگاه حضور داشته باشند اما هدف بسیاری از دانشجویان صرفا گرفتن مدرک است و در مصاحبه‌ها از موارد و شاخص‌های بسیاری که لازمه دانشجویان تحصیلات تکمیلی است چشم‌پوشی می‌شود. روند حرکتی دانشگاه آزاد با این رویروی‌های کارشناسی ارشد و دکتری یکی از موانع ساختاری جدی است. مساله دیگری که از موانع ساختاری به شمار می‌رود و هیات‌های علمی دانشگاه آزاد را تهدید می‌کند بحث مالی است. یعنی دغدغه مالی اعضای هیات علمی به خصوص هیات علمی جوان که باید روی آنها سرمایه‌گذاری شود؛ مانع جدی است که باید برای آن راهکاری اندیشید و در غیر این صورت ادامه روند خوب دانشگاه آزاد با مشکل مواجه خواهد شد. مساله بعدی اینکه تولید مقالات و دیتاها می‌تواند ظاهری باشد، اما اگر آنها را از نظر کاربست علمی و کاربرد مقالات در کشور مورد بررسی قرار دهیم و خروجی‌ها را امتیازبندی کنیم، آمارها واقعی‌تر خواهد بود. نکته آخر این است که بین نظام دانشگاهی و نظام اجرایی مرزبندی وجود دارد که مانع از تولیدات علمی باکیفیت می‌شود. زیرا نظام اجرایی کشور معمولا به جامعه دانشگاهی اعتماد ندارد و در زمان تقسیم بودجه نیز منبع مالی عموما به دانشگاه‌های دولتی تخصیص پیدا می‌کند و دانشگاه آزاد که الان در ساحت مدیریتی فعلی مورد قرار می‌گیرد، می‌تواند روابط قوی‌تری با نظام پژوهشی کشور که در پشت آن نظام اجرایی قرار دارد، برقرار کند، البته تحقق این مساله از طریق ایجاد شبکه پژوهش و کاربست یافته‌های پژوهشی وجود دارد.

محققان را نادیده نگیرید

مینو عالمی
عضو هیات‌علمی واحد تهران‌غرب

من ابتدا عضو هیات علمی دانشگاه صنعتی شریف بودم و بعد به دانشگاه آزاد آمدم و تفاوت‌ها را احساس کردم. من چون در زمینه میان‌رشته‌ای کار می‌کنم، باید بگویم که حمایت‌های دانشگاه آزاد بسیار ضعیف است. من زمانی که در دانشگاه صنعتی شریف بودم بیشتر از ۱۰ کنفرانس بین‌المللی رفتم و حمایت دانشگاه کامل بود. اما از زمانی که به دانشگاه آزاد آمدم همه این کنفرانس‌ها را با بودجه همسرم رفتم. ایرادی که من در دانشگاه آزاد می‌بینم، فراری دادن پژوهشگران است. یعنی هر ریسرچر یا پژوهشگری که موفق تر است فرار می‌کند. این سوال پیش می‌آید که چرا افراد به عربستان می‌روند، برای اینکه عربستان به من نوعی آفرهای مختلفی می‌دهد. با چرا پژوهشگران به قطر، بحرین، دوبی و امارات می‌روند؟ برای اینکه ما را از لیبکدرین پیدا می‌کنند و به ما آفر می‌دهند. باید این مساله را مطرح کنم که محققان را نادیده نگیرید.

دانشگاه آزاد گام‌های وسیعی در حوزه مرجعیت علمی برداشته است

زهرا عابدی
عضو هیات‌علمی واحد تهران شمال

من اشاره‌ای سریع به چند مورد می‌کنم؛ مورد اول اینکه وقتی آمار را بررسی می‌کنیم، باید این مساله را ملاک قرار داد که آمار در ارتباط با هنجارهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است و صرف اینکه آمارها را تنها بررسی کنیم، هیچ معنایی ندارد. البته بنده موافق این نیستم که جایگاه علمی با مقاله‌های ISI یا WOS باید بود، چراکه این مهم کافی نیست. کشورهای دیگر دانش و اطلاعات خود را حفظ کرده‌اند، برای مثال چینی‌ها دزدهای کنفرانس‌ها چینی خرید می‌زنند، درحالی که ما دانش و اطلاعات خودمان را بسیار راحت در اختیار دنیا می‌گذاریم. مورد دیگر درباره دانشگاه آزاد است. مرجعیت تنها مقاله نیست و از نظر من تولید علم و کمک به بهره‌وری و اشتغال‌زایی و ایجاد ایده‌های جدید است. من در دانشگاه آزاد می‌بینم که گام‌های وسیعی در این زمینه برداشته شده است.

بین نظام دانشگاهی و نظام اجرایی، مرزبندی وجود دارد

ادامه از صفحه ۵

نهادینه نشدن مفهوم دانش‌بنیان در حوزه‌های مختلف

بیژن ناصری
عضو هیات‌علمی واحد تهران‌مرکزی

واقعیت اینکه مقاله‌ای که مطرح می‌شود ملاک بنیادینی برای مرجعیت علمی محسوب نمی‌شوند. مساله بعدی که باید بگویم این است دانشگاه آزاد بیشتر صرفه جویی‌های ارزی و تولید دانشی را برای بلندمدت به وجود می‌آورد. مرجعیت علمی کشور مانند تمام دنیا از فضای حاکم بر کشور تاثیر می‌پذیرد. ما مفهوم دانش‌بنیان را هنوز در حوزه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی نمی‌بینیم و دائما درحال کش‌وقوس هستیم. تا زمانی که این رویکرد وجود داشته باشد ما این خلأها را داریم.

بین دانشگاه‌های دولتی و خصوصی دیوار کشیده‌ایم

جبرائیل نسل سراجی
عضو هیات‌علمی دانشگاه آزاد واحد پزشکی تهران

مرجعیت علمی کشور شناخته شده است، مزیت‌های علمی کشور استخراج شده و دانشگاه آزاد باید بر مبنای مزیت‌های شناخته شده حرکت کند. در این راستا باید ادغام یافتگی علمی صورت بگیرد. زمانی می‌توانیم راجع به مرجعیت صحبت کنیم که همه با هم به این جایگاه رسیده باشیم. زمانی هست که داریم درباره دانشگاه آزاد حرف می‌زنیم نگاه دکتر زنجیر درست است اما الان مساله مرجعیت علمی کشور است. اگر مزیت‌های کشور شناخته شده نیست و برای دانشگاه تصمیم بگیریم باید شاخص مزیت دانشگاه آزاد را استخراج کرده، پس از آن برای سرمایه‌گذاری دانشگاه آزاد چند رشته انتخاب کنیم و همراه سایر مراکز علمی کشور به اهداف برسیم. تا زمانی که اتحاد نداشته باشیم کشور دچار افول خواهد شد. متاسفانه بین تمام دانشگاه‌های دولتی و خصوصی دیوار کشیده‌ایم و هیچ شبکه‌ای در این زمینه وجود ندارد. اگر دانشگاه آزاد می‌خواهد در زمینه مرجعیت علمی قدم بردارد حداقل شبکه‌سازی در این حوزه را در حد یک استارتاپ شروع کند و از همه دانشمندان برای فعالیت‌های علمی دعوت کند. متاسفانه اساتید پول می‌گیرند و مقاله می‌سازند به همین دلیل نمی‌توان به این آمار و ارقام اعتماد کرد. مرجعیت با شعار محقق نمی‌شود.

باید به اساتید اختیار داد

محمدحسن پرداخت‌چی
عضو هیات‌علمی واحد تهران شمال

باید بگویم من درباره دو واژه‌ای که دوستان به کار بردند صحبت می‌کنم. مدیریت دانشکده‌ای اولین موضوعی است که می‌خواهم درباره آن صحبت کنم. در دانشگاه‌های خارجی تمام امکانات را به اساتید می‌دهند و ما محصل خوبی می‌گیرند. دانشگاه باید اینطور باشد. باید به آرامی به اساتید اختیار دهیم و تمام دانشگاه‌های آزاد نمی‌توانند از یک سطح اختیار برخوردار باشند. این کارها بسیار زیباست و به نسبت علمی واحدها و دانشگاه‌ها به آنها اختیار دهیم و اینجاست که می‌توانند خود را به خوبی نشان دهند. انسان در آزادی رشد می‌کند.

سامانه‌سپاری در دانشگاه آزاد برای جلوگیری از رسیدن سامان ساختاری است

محمدصادق ضیایی
رئیس مرکز امور هیات ممیزه در دانشگاه آزاد

باید دانشگاه آزاد را در ۱۰ سال اخیر مورد بررسی قرار دهیم. چرا شاهد سیل نزولی دانشجو بوده‌ایم؟ در این سه، چهارسال اخیر چه اتفاقی رخ داده که دانشگاه آزاد برای سال تحصیلی جدید از یک میلیون و ۶۰۰ هزار دانشجو به یک میلیون و ۴۰۰ هزار دانشجو رسیده است؟ برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، هدایت و کنترل چهار شاخص ساختاری است. برنامه‌ریزی در دانشگاه با سند تحول و تعالی، سازماندهی با استفاده از منابع انسانی، هدایت و کنترل نیز انجام شده است. در بسیاری از مواقع نگاه ما کنترلی است و گویا مراحل را از آخر به اول طی می‌کنیم. قطعا وقتی مدیریت لایق در یک بخش قرار بگیرد ساده‌ترین مدل برنامه‌ریزی نیازها، امکان‌ها و استراتژی است. باید نیازها و امکانات در سطح کلان کشور را بامناسبم و با توجه به آنها استراتژی طراحی کنیم که نیازها و امکانات را بر یکدیگر منطبق کنند و نتیجه بگیریم. این اتفاق در دانشگاه آزاد رخ داده است. نگاه کنید چرا با این حجم از تاکید رئیس دانشگاه سامانه‌سپاری صورت می‌گیرد؟ دلیلش این است که باید از پراکنده‌کاری و سوءاستفاده‌گری جلوگیری شود، البته طبیعتا اینکه سازمان یا سامان ساختاری برسد و از منابع استفاده بهینه داشته باشد نیاز می‌برد. در تمام این آمارها می‌توانستیم ۵۰ درصد رشد بیشتری داشته باشیم به شرط اینکه مدیریت صحیح اعمال شود. رشدی که در دانشگاه آزاد اتفاق افتاده با ۲۰۱ سال گذشته قابل مقایسه است، طی دوسال ۱۲۰ استادتمام از دل دانشگاه آزاد استخراج شده، درحالی‌که این آمار در ۴۰ سال گذشته سالانه پنج استادتمام بوده است. درواقع نگاه‌مان را باید به سمت انتخاب شایسته متمایل کنیم.

رشد نامتوازنی در نظام دانشگاهی کشور داریم

رضا اکبری‌نوری
عضو هیات‌علمی واحد تهران‌جنوب

اگر قرار باشد به جامعه و کشور امید داشته باشیم طبیعتا بررسی نظام آموزشی می‌تواند بگوید که چقدر می‌توان به کشور امید داشت. اما در ابتدا باید چند نکته را درباره آمارهای مطرح‌شده بگویم. شاخص رتبه ما در تحصیلات تکمیلی رتبه ۲۱ است و اگر در نسبت با بقیه در نظر گرفته نشود خوب است اما در تاثیر دانش رتبه ۶۵ را داریم. چطور می‌شود که از تحصیلات تکمیلی ۲۱، تاثیر دانش ۶۵ داشته باشیم؟ این یعنی بسیاری از کشورهایی که در تحصیلات تکمیلی رتبه پایین‌تری دارند تاثیر دانش بیشتری دارند. چطور می‌تواند از تحصیلات تکمیلی ۲۱، شاخص کارآفرینی ۷۲ دربیاید؟ یعنی نظام آموزشی ما هیچ ربطی به کارآفرینی ندارد. چطور می‌شود از رتبه ۲۱ تحصیلات تکمیلی، زیرساخت ۷۵ باشیم. یعنی ما زیرساخت مناسب تحصیلات تکمیلی را نداریم. از همین رتبه ۲۱ شاخص فناوری و اطلاعات ما باید ۸۶ باشد؟ اصلا معنای خوبی نمی‌دهد و این یعنی اینکه ما رشد نامتوازنی را در نظام دانشگاهی رقم زده‌ایم. باور کنید اینکه ما به این تعداد از دانشجو رسیده‌ایم به تنهایی معنای خوبی نمی‌دهد. عربستان با ۳۵۶ هزار سند H-index بهتری نسبت به ما دارد. در بسیاری از کشورهای دنیا گفتند که ما دلاری خرج پژوهش‌هایی که در راستای توسعه ملی نباشد نمی‌کنیم. نظر من این است که توانش علمی باید با توانش اجتماعی مقایسه شود. یعنی اگر ما توانایی علمی داریم باید بتوانیم بگوییم که توانش اجتماعی این توانایی علمی چیست؟ ما اگر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی می‌کنیم باید این سیاست را به عنوان سدی ببینیم که جلوی منابع زده‌ایم و هرکدام باید در جای خودش باشد. راه حمایت از اختراعات ثبت یا حضور در نمایشگاه نیست. اختراعی که به نمایشگاه رفت و خودش را لو داد که دیگر اختراع نیست.

توجه به اساتید برای رسیدن به مرجعی علمی نیاز است

مرتضی باراحمدی
عضو هیات‌علمی واحد یزد

باید شیوه بررسی اساتید را تغییر دهیم. یکی از دوستان ما می‌گوید که مقاله‌ای را فرستاده اما رد شده است. روش‌های مهندسی ما بسیار خوب است و اساتید را می‌برند و مغزها را فراری می‌دهند. در بحث بخشنامه‌های دانشگاه و اعتبار باید بگوییم این اسناد است که باید اعتلا دهد. من استاد یار پایه ۶ هستم و تمام درآمدی‌ام ۱۶ میلیون است. اگر می‌خواهیم به ارتقا مرجعیت علمی برسیم باید به استاد هم توجه کنیم. معاونت آموزشی بسیار مشخص است و دلیلی ندارد که معاونت را به دو بخش تقسیم کنیم. در مقطع دکتری یک دانشجو استاد راهنما و مشاور دارد و این ۶ نفر باید معطل بمانند که دانشجو مقاله را در مجله‌ای ببرد و پس از آن دفاع کند. مربم میرزاخانی بدون مقاله به این حد رسید اما ما باید هزار مقاله ارائه دهیم تا به استاد تمامی برسیم.

نباید کیفیت را فدای کمیت کنیم

مهدی رجبیون
عضو هیات‌علمی واحد تهران مرکز

از این رویکرد ورود می‌کنم که در کلان کشور چه اتفاقی می‌افتد. شاخص علمی که مطرح می‌کنیم بحث مرجعیت را مطرح می‌کند که ما چه کاری انجام دهیم؟ زمانی که ما صحبت از مرجعیت می‌کنیم، برای مرجعیت شاخص می‌آوریم که باید خودمان را درگیر این موضوع کنیم. اگر ما بگوییم که رتبه ۸۷ را در کار پژوهشی داشتیم، باید دید که این رتبه تا چه حد توانسته در کارهای پژوهشی مشکلات کشور را حل کند. اگر می‌خواهیم در دانشگاه آزاد نقشی در مرجعیت علمی داشته باشیم، باید بسترها را فراهم کنیم. موتور محرکه اصلی نقش مرجعیت علمی دانشگاه است. استاد باید در حوزه علم و فناوری کارکند. زمانی که ما می‌گوییم فلان فرد مرجع است باید در اخلاق و علم و فرهنگی و... هم مرجع باشد. نباید کیفیت را فدای کمیت کنیم. فضای مدیریتی می‌گوید که بخشنامه است و در دانشگاه آزاد ایده‌های بسیار خوبی مطرح می‌شود. ما در اجرا ضعیف هستیم.

خلاقیت در واحدها تحت‌تاثیر ریزبینی است

حمیدرضا فاتحی
عضو هیات‌علمی واحد رودهن

من سه نکته را می‌گویم و قرار است درخصوص ساختار و تغییر ساختار صحبت کنیم؛ اولا زمانی که مسند تحول دانشگاه را دیدم فهمیدم که کاربردی نیست اما بسیار زیباست. زمانی که شما برای دانشگاه ۲۰۰ صفحه با عبارت‌های سنگین می‌نویسید، یعنی قرار نیست انجام شود. اصلا فرصت کار کردن را ندارند و این اتفاق زمانی می‌افتد که نگاه سازمان از بالا به پایین است. این نگاهی است که می‌گوید من همه چیز می‌دانم و شما باید اجرا کنید. این باعث شده خلاقیت در واحدها تحت تاثیر ریزبینی قرار گیرد. در سند تحول ساعت‌های جدیدی برای تدریس نوشته‌اند تا بعد از ظهر کلاس ندارک دیده‌اند. به نظر می‌آید اتفاقی می‌افتد که از بالا دیگران را قبول دارند و همه چیز باید از طریق کلاس بگذرد، این موضوع نمی‌گذارد خلاقیت ایجاد شود. نکته سوم پخش بودن دانشگاه آزاد است، بسیاری از واحدها هستند که حرف دارند اما دسترسی ندارند.

نظام سلطه اهداف خود را از طریق مرجعیت علمی پیش می‌برد

شهلا سهرابی
عضو هیات‌علمی واحد تهران مرکز

آمار و ارقامی که به آن اشاره شد در شرایط سختی حاصل شده است. نباید ارزش کار همکاران را پایین بیاوریم. در چند سال اخیر دانشگاه آزاد از نظر علمی و فرهنگی رشد بسیار خوبی داشته است اما باید از بالاتر به موضوع نگاه کرد. بحث این است که اتفاقات بسیار خوبی افتاده، اما ما باید سرعت‌مان را بیشتر کنیم. ما باید بتوانیم اولویت‌بندی درستی انجام دهیم تا پیشرفت بیشتری داشته باشیم. نکته دیگر این است که ما به چه دلیل مرجعیت علمی می‌خواهیم؟ یکی از دلایل این است که نظام سلطه بسیاری از اهداف خود را از طریق مرجعیت علمی پیش می‌برد. همین که علم و دانش را به دست گرفته و ما مجبور هستیم که برای آنها مقاله بنویسیم بد است. باید تحولی ایجاد کنیم تا ما مرجع شویم. اما چگونه می‌توان این کار را انجام داد؟ در بحث امنیت ملی همیشه در نظریه‌ها امنیت را از بعد بیرونی، جسمانی و اجتماعی مطرح می‌کنند. باسه واژه امن، سکون و اطمینان از آن یاد می‌کنند. مراحل اولویت‌بندی هم این است که باید بر وضع موجود اشراف داشته باشیم.

برای رسیدن به مرجعیت علمی به گفتمان نیازداریم

جهانبخش محبی‌نیا
عضو هیات‌علمی واحد تهران مرکز

عنوان جلسه، عنوان هوشمندانه‌ای است به این شرط که از قلمرو آن پاسداری کنیم. دانشگاه مرجع علم بوده و دغدغه این است که کشور به مرجعیت علمی برسد. سوال این است برای اینکه این سطح را حفظ کنیم چه کارهایی باید صورت بگیرد؟ من با بخشی از روایت‌هایی که دوستان اشاره کردند، همسو هستم اما در این صورت هم بیزه از واقعیت برداشته نمی‌شود.

از نظر تاریخی حضرت مولانا به ارجاع رسیده است و منظور از مرجعیت، تولید علم است و در گام دوم مهم این است که به شما رجوع شود. از این سینا نیز به عنوان مرجع استفاده می‌شود اما زمانی که ما به صورت یکپارچه در منطقه مرجع نیستیم، وضعیت مشخص است.

منظور از یکپارچه تمام کشور است و به دانشگاه خاصی اشاره نمی‌کنم. یکپارچگی و کلیت است که ما باید در مرجعیت کشور آن را به دست آوریم. مفسران این حوزه باید خارج از لفافه و نفاق و تمرد با حریت و آزادی بتوانند، موانع تبدیل ما به مرجعیت علمی را از سر راه بردارند. مانند در این سطح و دلخوش بودن به این رتبه، خوش‌کیفی است. نباید به یک قطره از این باده مست شویم. این حوزه مساله‌ای است که ابعاد بسیاری دارد و می‌تواند دلیل پیشرفت‌های ما باشد. امروز ما به گفتمان نیاز داریم. درست است که مباحث مدیریتی که گف